

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-1

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52
Volume 52

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Adresa redakce
Adress

Skleněné korále z pohřebiště v Příboře. Viz obr. 18 na s. 90

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

OPAVA (K. Ú. KYLEŠOVICE, OKR. OPAVA)

„Struhy“. LnK, Hornoslezská lengyelká skupina. Sídliště. Povrchový sběr.

Lokalita se nachází na mírné terénní vlně v nadmořské výšce okolo 250 m v trati „Struhy“. Rozsah sídliště můžeme vymezit z jižní strany silnicí z Opavy do Komárova, ze strany jihovýchodní a východní řekou Moravicí a železniční tratí Opava – Ostrava. Na severní straně dosahuje až k tzv. Otickému příkopu a na západní straně mizí jeho stopy pod zástavbou rodinných domů. Původně se v těchto místech nacházela trojice cihelen, nejbliže k železniční trati byla cihelna p. Fuchsig, druhou vlastnil p. Vlášánek a poslední cihelna p. Slaniny se nacházela nejbliže k dnešní zástavbě (Jisl 1969, 4), avšak žádná z nich již není v terénu patrná.

V cihelnách p. Fuchsig, Vlašanka a Slaniny objevili H. Wall a F. Schmalzer v roce 1927 sídliště z doby kamenné. Následujícího roku o těchto nálezech informoval i G. Stumpf a sídliště přiřadil k pozdnímu stupni lineární kultury (1928, 120). Na lokalitě prováděli povrchovou terénní prospekci i L. Jisl, který ji poté uvedl ve svém soupisu sídlišť kultury s lineární keramikou na Opavsku. Většinu nálezů, dnes uložených ve Slezském zemském muzeu, i vyobrazil (Jisl 1969, 4–5, obr. 2, tab. II–III). Následně na lokalitě prováděl sběry autor příspěvku. Dosud byl publikován pouze bronzový náramek (Hlubek 2008, 320).

Nasbíraný soubor z Opavy-Kylešovic tvoří 129 ks keramiky, 132 ks štípané industrie, 4 ks broušené industrie a 3 ks závaží rybářských sítí. Keramiku můžeme rozdělit podle velikosti ostříva na hrubou (hrubé ostřívo větší než 2,5 mm) a na jemnou (jemnější ostřívo do velikosti 2,5 mm). 79 % z keramického souboru z Opavy-Kylešovic představuje jemná keramika a 21 % připadá na hrubou. Ostřena byla nejčastěji slídou a kamínky, případně pískem. Keramické těsto je nejčastěji plavené s ojedinělými zrny (40 %), jemně zrnité (30 %), plavené a hrubé s kaménky (oba po 15 %). Nejčastěji se vyskytuje síla stěn 7 mm (20 %), 8 a 6 mm (po 18 %), 5 mm (13 %) a 4 mm (8 %), 12 mm (7 %), 9, 10 a 11 mm (po 4 %) 13 a 14 mm (po 3 %). Pokud jde o barvu keramiky, převládají tóny šedé a hnědé barvy, okrová, dále byla zaznamenána keramika z vnitřní strany tmavě šedá a z vnější okrová.

Lineární výzdoba se vyskytuje na 49 kusech keramiky, přičemž nejčastěji se objevuje prostá linie, notová značka (obr. 13: 2–14) a vpichy (obr. 13: 14). Notová značka má tvar čokovitý (např. obr. 13: 3), oválný (např. obr. 13: 5, 7, 9), případně kruhový (např. obr. 13: 11), a běžně je umístěna na úhlech linií (obr. 13: 8, 9), méně už na počátcích linií (např. obr. 13: 10, 12), případně mimo linie. Plastickou výzdobu představují hlavně různé druhy pupků, horizontální(?) ucho a jedno „rohate“ ucho (obr. 13: 15). Z technické výzdoby evidujeme pouze nehotové vrypy. Keramika kultury s lineární keramikou ze sídliště v Opavě-Kylešovicích náleží jednoznačně mladšímu II. stupni této kultury, fázi b (podle Z. Čižmáře 1998, 117–120).

V keramickém souboru bylo identifikováno několik střepů, které ke kultuře s lineární keramikou nepatří. Tyto

se vyznačují písčítým materiálem a hrubším povrchem světlé hnědé barvy. Jedná se o pět střepů náležící hornoslezské lengyelké skupině. Zdoben je pouze jeden zesílený okraj mísy s polokulovitým pupkem, který je umístěn na rozhraní výdutě a spodní části nádoby, což naznačuje mladší fázi této skupiny.

Bohatý soubor šípané industrie obsahuje jádra – 25 ks (19 %), čepele – 53 ks (40 %), otloukače – 4 ks (3 %), reparační úštěpy – 12 ks (9 %), odpad – 36 ks (28 %) a 2 ks suroviny (1 %). Surovinová skladba je na lokalitě zastoupena takto: silicit glacienních sedimentů – 104 ks (79 %), silicit krakovsko-čenstochovské jury – 23 ks (17 %), 4 ks se nepodařilo určit z důvodu přepálení (3 %) a 1 kusem je zastoupena čepelka z čokoládového silicitu („krzemienia czekoladowego“) (1 %), (určení provedl prof. A. Přichystal, kterému bych touto cestou velmi rád poděkoval). Délka čepelí se pohybuje do 50 mm, až na jednu 53 mm dlouhou čepelku (obr. 14: 2). Ze sídliště pochází velmi málo nástrojů, celkem osm kusů, sedm škrabadel (např. obr. 14: 6, 10) a jedno rydlo. Vzhledem k nálezo- vým okolnostem není bohužel možné soubor štípané industrie jednoznačně kulturně zařadit. Surovinová skladba by na základě analýzy V. Janáka a A. Přichystala (2007, 8, tab. 1) spíše ukazovala na příslušnost ke kultuře s lineární keramikou, ale nelze vyloučit, že část souboru může patřit i hornoslezské lengyelké skupině.

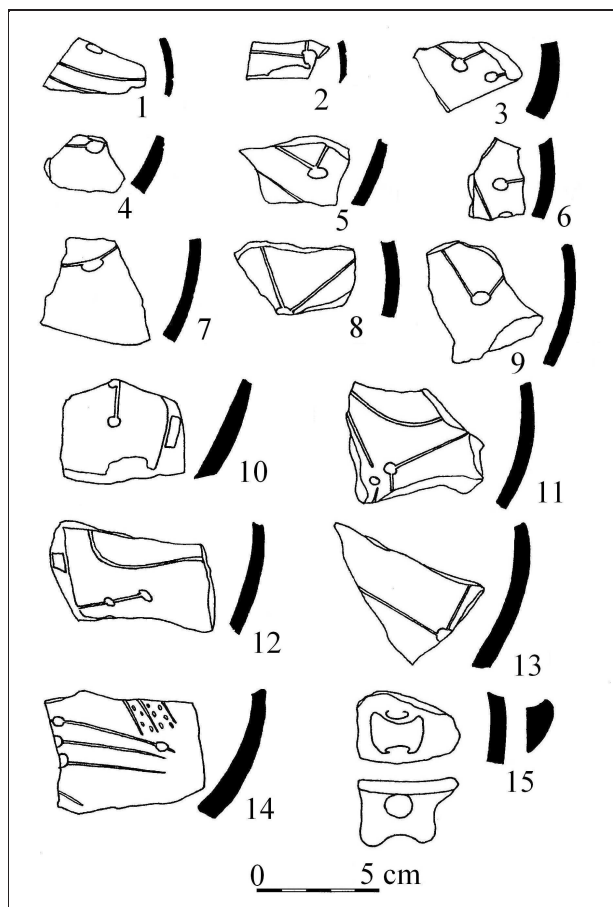
Broušenou industrii představují čtyři kusy. Jedná se o tři sekerky a fragment vrtaného nástroje – motyka?. Dvě sekerky mají asymetrický průřez, z jedné strany zbroušené ostří a obě jsou vyrobeny ze zelené břidlice. Třetí sekerka má naopak symetrický průřez a na výrobu byl použit pravděpodobně pegmatit. Poslední broušený nástroj motyka? s částečně zachovaným vyvrtaným otvorem o průměru 11 mm se dochoval bohužel pouze částečně a i tento kus byl zhotoven ze zelené břidlice (opět bych zde rád poděkoval prof. A. Přichystalovi za určení kamenné suroviny). Všechny artefakty ze zelené břidlice nelze jednoznačně, vzhledem k nálezo- vým okolnostem, přiřknout jedné či druhé kultuře. Pouze u posledního exempláře je možno konstatovat, že již nese čistě eneolitické znaky.

Zátěže rybářských sítí byly nalezeny celkem tři. Jedná se o větší oblázky s vruby na delší straně. V jednom případě jsou vruby z obou stran (podle V. Šikulové typ I), a v dalších dvou případech je vrub z jedné strany (podle V. Šikulové typ II) (Šikulová 1961, 6–7). Zátěže rybářských sítí jsou již několik desetiletí známým fenoménem vyskytujícím se na řece Opavě (Šikulová 1961) a objevují se jak v kultuře s lineární keramikou - např. Opava-Kateřinky, tak v hornoslezské lengyelké skupině, např. Velké Hoštice (Janák 2005, 78), a proto je nelze jednoznačně spojovat ani s jednou z těchto kultur. Zátěže z Opavy-Kylešovic však představují první doklad jejich užívání na dolním toku řeky Moravice.

Lukáš Hlubek

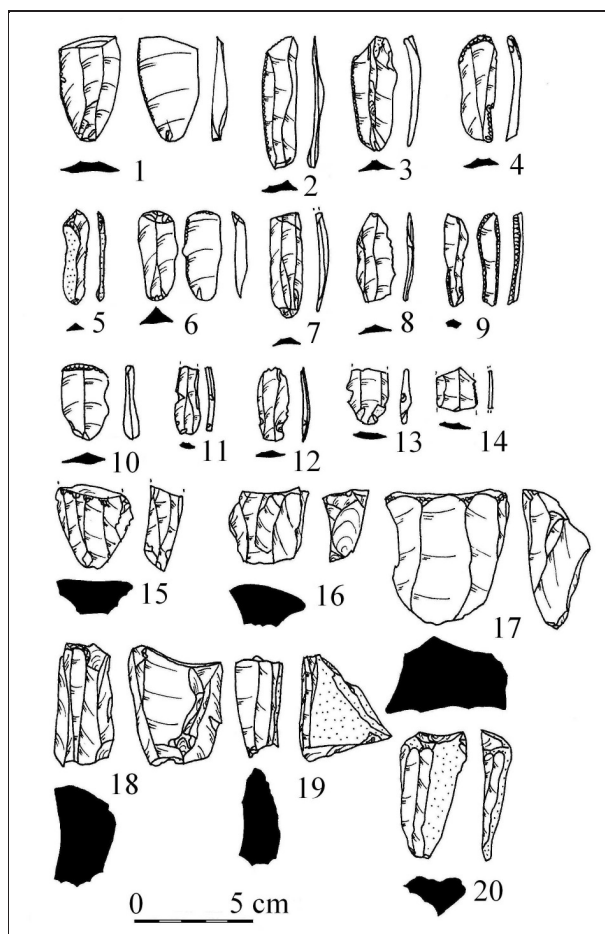
Literatura

Čižmář, Z. 1998: Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě (poznámky k vývoji výzdobného stylu). *Acta Musei Moraviae Scientes sociales*, 83, 105–139.

Obr. 13. Opava (k. ú. Kylešovice; okr. Opava), „Struhy“; Výběr keramiky LnK.

Fig. 13. Opava (cad. Kylešovice; Opava Dist.), „Struhy“; Selected pottery fragments of Linear Pottery culture.

Obr. 14. Opava (k. ú. Kylešovice; okr. Opava), „Struhy“; Výběr štípané industrie.

Fig. 14. Opava (cad. Kylešovice; Opava Dist.), „Struhy“; Selected chipped stone industry.

Hlubek, L. 2008: Opava (k. ú. Kylešovice, okr. Opava). *Přehled výzkumů* 49, 320.

Janák, V. 2005: Ke kontinuitě neolitického obyvatelstva na březích řeky Opavy. *Acta archaeologica Opaviensia* 1, 73–91.

Janák, V., Přichystal, A. 2007: Distribuce silicítů krakovsko-čestochovské jury na Moravě a v Horním Slezsku v neolitu a počátku eneolitu. *Památky archeologické* 98, 5–30.

Jisl, L. 1969: Sídliště volutové kultury na Ostravsku. *Časopis Slezského muzea, série B* 18, 3–8.

Stumpf, G. 1928: Linearkeramische Siedlung von Gilschwitz bei Tropau. *Nachrichtenblatt für deutsche Vorzeit* 4, 120.

Šikulová, V. 1961: K otázce rybolovu v mladší době kamenné. *Časopis Slezského muzea, série B* 11, 1–17.

Resumé

A Neolithic settlement was found not very far from the railway bridge over the river Moravice in 1927. The author of the report made a ground survey in this area and found a numerous fragments of pottery. Most of them belong to the Linear Pottery culture other to the Upper Silesian Lengyel group. Beyond this, chipped and polished

stone industry (even weights of fishing-nets) were also found here.

OPAVA (K. Ú. MALÉ HOŠTICE, OKR. OPAVA)

Ul. Svobody. LnK. Sídliště. Záchraný výzkum.

Ve dnech 25. 3. až 22. 4. 2010 proběhl na ul. Svobody záchraný archeologický výzkum v souvislosti s rekonstrukcí vodovodního řádu. Při výzkumu bylo ve zhruba 250 m dlouhém a 0,8 m širokém výkopu identifikováno a prozkoumáno celkem 46 zahloubených objektů zasahujících do trasy výkopu. Z tohoto počtu bylo datováno do období kultury s LnK 11 objektů. Ty lze na základě rozboru z nich získaného archeologického materiálu přesněji zařadit do fáze IIb této kultury.

Jindřich Hlas

Resumé

Opava (Kat. Malé Hoštice, Bez. Opava). Str. Svobody. LBK. Siedlung. Rettungsgrabung.